

TRES POEMAS DE JAIME DE OLEZA

por CLAUDIO MIRALLES DE IMPERIAL Y GÓMEZ

En el códice 12-11-1 n.º 15 de la Biblioteca de la Real Academia de la Historia he hallado manuscritas estas tres composiciones de Jaime de Oleza, poeta mallorquín, que vivió en la segunda mitad del siglo xv y aún en todo el primer cuarto o más, del siglo xvi.

Los datos existentes nos lo señalan hijo de Rafael de Oleza y Pont, jurisculto y embajador a Nápoles, que obtuvo del rey don Juan muchos privilegios para el reino de Mallorca y que fué fundador, 1441, del convento de Jesús, extramuros de Palma. Fué Jaime de Oleza, nuestro poeta, hermano de Domingo de Oleza, también letrado, que perteneció al estamento de ciudadanos en 1494, 1500, 1504 y 1509¹.

Vicente Mut² llamó a nuestro Jaime de Oleza «varón doctísimo en las sagradas y divinas letras». Fué señalado por el P. Costurer como ferviente partidario de las doctrinas lulianas³; y el sapientísimo secretario de Alfonso V, Juan Valero, a quien debió pertenecer el códice en que van insertas estas dos composiciones, según en el mismo consta, en su obra *Summae veritatis Rosarium* le denominó «fidelissimi compatriisi nostri»⁴ haciendo gran elogio de su erudición. Movido de su gran piedad, fundó con algunos sacerdotes el famoso «Colegio de educandas de la crianza», en el que, en esta su primera institución, sólo podían ingresar las hijas de caballeros o ciudadanos militares⁵.

Padres de Jaime de Oleza fueron el ilustre ciudadano Rafael de Oleza y Pont, ya citado, y su esposa Isabel Zanglada y Berga; y sus abuelos, Bernardo de Oleza y Torrebadel y Sibila Pont y Fax. Fué Jaime de Oleza y Zanglada cuarto nieto de otro Jaime de Oleza y Batlet, llegado a Mallorca cuando su conquista por Don Jaime I, en 1229, y de Magdalena Cerdá y Hospalacios, su esposa.

Casó nuestro poeta con Antonia Santmartí y Sureda, y ambos fueron

1. Bover de Roselló, *Memoria biográfica de los mallorquines que se han distinguido en la antigua y moderna literatura*. Palma 1842.

2. *Ibidem*.

3. Jaime Costurer, *Disertaciones históricas sobre el culto inmemorial del Beato Raimundo Lulio* estampadas en 1700 por encargo de la Universidad de Mallorca.

4. Sin embargo, Gaspar Melchor de Jovellanos dudaba de que esta obra fuera de Juan Valero, a quien se atribuía, pues según el P. Pascual está dedicada a Fernando el Católico y acabada en 1500 (vid. Llabrés, *Juan Valero*, «Boletín Sdad. Arq. Luliana», junio, 1891).

5. *Estatutos de su fundación en 1518* y su título «Nostra Dona de la Criansa», *Ordinacions de la Confraria de Donselles de nostra Dona de Criansa*, id., *Boletín*, 25-7-1889.

padres de Francisco de Oleza y Santmartí, a quien por sus méritos propios y los de sus ascendientes concedió Carlos I privilegio de caballerato o militar, para sí y sus descendientes, en 24 de diciembre de 1538; y este Francisco de Oleza casó con Beatriz Juana Santmartí y Verí, descendiendo de este matrimonio todos los miembros de la actual familia Oleza de Mallorca ⁶.

Primo hermano del autor de las dos composiciones que transcribimos fué Pedro de Oleza y Rovira, muy apreciado en las Universidades de Pavia, Montpellier y Valencia; e hijos de nuestro Jaime de Oleza fueron Miguel y Francisco, éste ya citado y autor de un notable poema, *Del menyspreu del món*, publicado unos años hace por el P. Batllori, S. J.; y aquél autor de unos *Comentarios...* impresos, sobre el arte de Raimundo Lulio. Jaime de Oleza y Santmartí, hijo de Francisco y Beatriz y nieto de Jaime nuestro poeta, también lo fué, y buen prosista. Señalemos por último a Mateo de Oleza, canónigo, cuarto nieto de Jaime, que fué distinguido lulista ⁷.

Y una vez expuestos estos datos sólo nos resta añadir que las armas de todos estos Oleza son una flor o rosa de plata, con seis hojas en campo de gules. Varios miembros de este mismo linaje de Oleza ingresaron en las órdenes militares de San Juan de Malta y de Alcántara, tras las rigurosísimas pruebas nobiliarias, físicas y de cristiandad que al grado de caballero ⁸ les eran exigidas.

Jaime de Oleza intervino varias veces en las justas poéticas, que se celebraban en la ciudad de Valencia, y queda constancia, por Ribelles, de su participación en las de 1486 en honor de la Sacratísima Concepción de María, para las que por Mossén Ferrando Díez, presbítero, «foren donades quatre joies», con el *Exordi o principi fet per Jaume de Olesa, mallorquí, dressat al molt digne poseedor ensemps e jutge de joya mossén Ferrando Díez, prevere*. Consta de tres décimas con una *finida* y con la *resposta feta per Jaume de Olesa, mallorquí, a la demanda e joya posada per lo noble e molt digne prevere Ferrando Díez, tirant a la joya del robí constituïda por siete dozavas con tornada y endrèça*.

Como estas obras fueron impresas por Lambert Palmart el año 1487, en Valencia, las registra Mariano Aguiló y Fuster ⁹ y las cataloga Massó Torrents ¹⁰.

Aguiló, por último, nos señala como impresas dos obras de nuestro poeta: *Spill de be viure y confessar* y *Adoració de les cinch plagues de Jesucrist*, impresa esta última en 1515 y ya citada por Bover, que tal vez pudiera relacionarse con una de las dos que hemos transcrito.

6 y 7. Bover, *Memoria biográfica...*, y *Conmemoración familiar al cumplirse el cuarto centenario de haberse otorgado, por el Emperador Carlos V el privilegio de cavalleria a Francisco de Oleza y Santmartí y los suyos en 24 diciembre de 1538*. Palma Imprenta Guasp. 1938.

8. Alós y de Dou, *Caballeros y señoras sanjuanistas en el Gran Priorato de Cataluña*. Barcelona, 1925, y Vignau y Uragon, *Índice de caballeros de los órdenes de Calatrava Alcántara y Montesa...*

9. Mariano Aguiló y Fuster, *Catálogo de obras impresas en catalán*. Madrid, 1927.

10. Massó y Torrents, *Bibliografía de los antiguos poetas catalanes*. Anuario Inst. Est. Cat., año V, parte 1.ª 1913-1914.

Joaquín M.ª Bover conoció el manuscrito de la Biblioteca de la Real Academia de la Historia, que es objeto principal de este trabajo, y publicó los *Triumphes de Nostra Dona* y las *Devotes e scientifiques cobles*, limitándose a dar una somera noticia de la *Obra en rims strams*¹¹, lo que justifica que aquí dé una nueva transcripción de los poemas.

El código que contiene las poesías que aquí publico puede proceder de los fondos de Jesuitas, según una anotación que lleva al principio, y debió pertenecer al famoso Juan Valero, secretario de Alfonso V de Aragón el Magnánimo, según consta en el folio 118 como explicit de un tratado latino así «Joannis Valero est huiusmodi codex»¹².

Los *Rims strams... tractant de l'incarnació... conforma a la sepmána sancta fel any mccccxxx tres* son de fecha de 1483, y según se deduce de una de sus *devotes e scientifiques cobles* también las compuso para unos juegos poéticos cuyo lugar no se infiere, a cuyos jueces encaminándose a la *joia* se dirige en una de las coblas finales.

La fecha de los *Triumphes de nostra Dona*, no tan concreta como la de la anterior composición, nos la dan los cuatro últimos versos, cuando pide a la Madre de Dios que'l moro Rey (qui'n Granada reposa sia expellit; así pues, son anteriores a 1492, y muy probablemente de fecha próxima a la de los *Rims strams* anteriormente citados.

Reproduzco finalmente un documento existente en el Código de la Biblioteca Nacional n.º 17825, procedente de la colección de don Pascual Gayangos, que trata del lulismo de nuestro poeta y aun de su familia, confirmando lo ya aseverado por el P. Custurer, S. J.

Dicho documento lo dirigen en el año 1480, a los jurados de la Universidad, ciudad y reino de Mallorca, varios caballeros, sacerdotes y ciudadanos de Mallorca, entre ellos Bernardo de Oleza, y Jaime de Oleza, nuestro poeta al parecer; y todos ellos devotos estudiosos de la doctrina del beato Ramón Llull, solicitando la ayuda de aquellas autoridades, para lograr que el obispo expulsara del *loc de la terça regla* a ciertas escandalosas mujeres que allí o por allí habitaban y a fin de que pudiera el P. Pedro Degui, en dicho lugar, explicar su doctrina y su arte, para lo cual la señora Inés Quint le había hecho venir a Mallorca.

Con arreglo a las genealogías que conocemos, puede afirmarse fundadamente, que el *Jacobus de Olesia* allí incluido es nuestro Jaime de Oleza, pues aunque parece tuvo nuestro poeta un tío carnal también llamado así, hay más razón para suponer que fuera el nuestro, de cuyo lulismo y cultura tenemos noticias, que su tío de quien no poseemos tanto dato.

11. En *Biblioteca de Escritores Baleares*, II, Palma, 1868, págs. 12-15.

12. Esto puede siempre abonar en favor de la admiración del secretario Juan Valero hacia nuestro Oleza, la existencia en un código suyo de composiciones de éste, mas el probar todo ello por completo derivándolo de lo expuesto, pudiera tener dificultad aunque con un final siempre favorable a esta nuestra fundadísima hipótesis.

PER LO DE CLAR ENGINY JAUME D'AULESA, HONRAT CIUTADÁ, OBRA EN RIMS
STRAMS DE TRENTA TRES COBLES PER LOS XXXIII ANYS DE JHESUXRIST,
TRACTANT DE LA INCARNACIÓ E PASSIÓ SUA, CONFORMA A LA SEPMANA SANCTA
DEL ANY M CCCC LXXX TRES; QUE LO DIMARTS SANCT FO NOSTRA DONA
DE MARÇ; ÇO ES LA INCARNACIÓ DEL FILL DE DEU, È LO DIVENRES APRÉS
LO MISTERI DE LA SAGRADA PASSIÓ SUA.

Scomença la obra ab invocació

Verb incarnat dins ventre d'una verge,
perfecció donant a tota cosa,
a tu deman fes ma lengua diserta
e contemplar ta passió molt aspra
que tu passist per purgar nostres culpes;
e si no bast en fer hi parlars propis,
garde'm almenys que'n errors yo, no cayga;
mes seu haut quel incurable morbo
que'n guarirlo era natura flacha,
sobrepujant de natura los termens,
l'umanat Deu n'a feta cura stranya
donant al mon un e modern empastra
pastad ab sanch e ab foch d'assots cuyta,
l'ome guarint e reparant los angels,
tancant d'infern l'insassiable bocha.

La causa de la incarnació

Donchs, fet al front del mercader la marcha
qui de la creu ha fet taula de cambi,
e invocant la sua sancta vida,
del incarnar la causa vull scriure,
qui es de Deu la voluntat assoles,
segons ben clar Agostín testifica,
car tot quant fa Deu a la part defora
fa'u perque'u vol, e no que le'y mog aldre.
No en lo principi ne fi del mon, set in medio,
ha presa carn la persona segona,
quan conagué del temps plenitud abte,
no pas tantost com Adam feu l'offensa
ni esperarà tanpoch la fi del segle;
mas ha'u volgut en temps qui era congruu,
mostrant lo crim per la triga ésser arduu,
pux no tardá per tal peccat a rembre
tant temps que fos de desesperar causa.

Los ben que en la incarnació son atesos

Ha se'n attés d'aquesta tan gran obra
 que l'ome'n te fruició suprema
 essent unit ab natura divina,
 lo qu'altrament cos'imposibla era;
 e d'altra part tot quant los cels abriguen
 no te repós fins qu'allí d'on ix torna.
 Donchs, puix de Deu l'ome creat devalla,
 tornant en ell per unió reposa.

Descripció de la hora

E fonch lavors quant vench Gabriel, angel,
 a saludar la mare del Mesias,
 la qual respós que l'era tostemps prompta
 en obeir en tot lo que Deu pleya.
 E acabant de donar tal resposta
 al missatge de la Trinitat sancta,
 en un moment, menys que no's pot percebre
 Deu se fonch fet home dins lo seu ventre.

Agueix Deu no poder se fer home, e après, soltant, mostra ésser possible

En aquest pas l'enginy humá flaqueja,
 no comprenint Deu home fer se puga,
 car entre quells on proporció manca
 fer s'uní lo filosof ho nega;
 mas contemplant la proporció d'ordre
 que l'ome te ab Deu per haver gloria,
 ve atorgar l'uníó sser possible,
 qui es la fi de benaventurança.

*Argumenta lo Fill no poder se incarnar sens lo Pare e l'Esperit Sanct,
e après, soltant, demostra la manera*

Peró ben clar no's pot per l'om'entendre
 encarnarse sols lo Fill sens los altres,
 com tots ensemps un'essencia tinguen
 e al q'un fa tots tres plegats s'i troben,
 pux ve pensar com cascú te dos coses:
 l'un'es a totz comuna, qui's l'essencia,
 propietat es l'altra relativa,
 segons la qual son distincts tres supposits.

Prosegueix lo modo

El l'incarnar en la cosa pren terma
 qui's axí hu, que no's pas negun altre
 cos'en lo Fill, qui's Fill e no pas pare,
 ni's l'Esperit, quel Fill e Pare spiren,
 Per ço ha pres sol lo Fill carn humana,
 l'ome sumint en lo qui es seu propri,
 car si la carn l'assenci'agues presa
 tots tres plegats nets de Sant'Anna foren.

*Mostra com, encara que sols lo Fill se sia incarnat, no res menys tots tres
 hi han concorregut, e done'n eximpli*

Concorregut han tots en tal misteri:
 l'Esperit Sanct formant lo cors sanctíssim,
 e tot ensemps lo Pare creant l'ànima,
 vestint se'l Fill d'humanitat la roba,
 contsemblantment com si fossen tres sastres,
 los quals justats fessen tots una capa,
 e si be son en fer la tots tres mestres,
 per l'u tot sol se vest la capa nova.

Com es stat congruu encarnarse lo Fill, e no lo Pare ni l'Esperit Sanct

E fonch lo Fill, no les altres persones,
 com clarament congruitat ho mostra,
 car puix al cel li es propri lo náxer,
 vol la rahó que'l mon també nat sia;
 e mes avant com lo Pare no prenga
 en lo cel alt de negú lo seu ésser,
 ací'l mon que'l prengues d'una dona
 par que no fos cosa prou rahonable.

En qual manera es stada presa la humanitat per lo verb divinal

Donchs Deu lo fill que'l etern par'engendre
 de si mateix ab producció eterna,
 temporalment es nat d'una donzella,
 humanitat assumint vertadera
 en aquell punt que'l cors fonch fet orgánich,
 al qual tantost l'ànima fonch infusa;
 no pas abans que'n lo verb units fossen,
 mas tot ensemps fonch fet ab novell modo.

Prossegueix la manera e prova lo que ha d'it

Car si'b lo cors l'ánima vuida's fos unida
 sols un poch temps ans que'ls hagués Deu presos
 ja fora stat hom ab tal subsistència
 que no consent unió ypostática;
 es la rahó pus q'umana natura
 ja's subistentás en lo propri supposit;
 sumint tal verb no porien fer liga
 tal qu'ells abdós un supposit restassen.

Prossegueix e done'n exempli

O, donchs, ligam qui unex dos natures
 les quals tot sol un supposit substenta,
 car per açó l'ome's deu e Deu home,
 essent los dos una sola persona,
 quasi semblant al fruyter qu'om ampelta,
 qui te dos leys o no's sinó un arbre
 l'eternal verb es la soca immobla,
 l'om es l'empelt qui'b Deu lo fill s'ajusta.

Com en Jesuchrist ha tres essentias e una persona

En ell se veu trinitat revessada
 della que'n Deu los sancts mirant contemplen,
 car en Deu es un'essentia sola,
 e reyalment tres persones distinctes,
 e Jesuchrist te sols persona una,
 en la qual son unides tres essencies:
 l'una eternal, e l'altra es antiga;
 novellament es creada la terça.

Lo temps de la nativitat

Lo qual nasqué en lo mes de desembre,
 a vintecinç, ab molt nova manera,
 l'any qui atrás per lo qui's bon cathólich
 mil quatrecents huytantatres se compta;
 e passant ell per les virginals claustrs,
 no les rompé, ans entegres restaren,
 mostrant allí per hun tan gran miracle
 ésser aquell del nom de quatre letres.

*Com era possible lo cors de Jhesucrist ésser ab la divinitat unit
e no ésser glorificat*

O sanct infant, on realment s'amaga
aquell gran Deu qu'ls cels cobrir no poden;
en tu's veu clar hun miraculós acte,
que essent Deu, cors gloriós no tengues;
per ço diem qu'ab virtut absoluta
los dots del cors Deu los retengué dintre,
aþ modo tal com hun mantell qui cobre
la lum qui sta dins hun vaxell de vidre.

*Com natura humana per lo verb divinal es stada assumpta ab tot lo que Deu
hi ha plantat, no pas ab defectes personals ni culpables*

O excellent humanitat Sanctísima:
per Deu lo fill tu est estada assumpta
ab tot alló qu'en tu plantá l'Altisme,
deixant apart los personals defectes.
Per ço tu, Deu, passist penas tan aspras,
car acceptist las penalitats nostras;
no tenguist pas en tu neguna tacha
de crim algú, ni tampoch d'ignorancia.

*Comença lo misteri de la passió, e primer diu la rahó perque volgué
ésser circumcís*

Tu est aquell qu'il jorn que janer entra
fuyst circumcís ab lo coltell de pedra
e comencist escampar la sanch tua,
la qual en creu acabá d'exir tota,
e aprovist ab açó dues coses,
contr'alsguns mals e reprovats heretges:
ço's que la ley vell'estada bona,
e tu tenguist carn d'ome verdadera.

Com fonch pres lo dijous sanct

Tu'l sanct dijous, acabada la cena,
per los majors del vell poble judaich,
ab molt gent ab fusts coltells e lances,
fuyst pres en l'ort, ligant te com a lladre,
e aportat davant lo damnat jutge.
Not judicá segons les tues obres,

mas satisfent al avalot del poble
feu t'assotar de pedr'en la columna.

Com Pilat ha comés crim de lesa majestat

O jutge mal corruptut per manasses,
car per temor de ferte perdre'l regne
tu has comés crim de majestat lesa,
metent les mans contra'l eternal príncep.
Tu permetent, coronat l'an d'espínès,
acanyat e tapada la vista,
ab sceptre umá dient: «Deus te mantenga,
rey del Jueus», ab derrissió molta.

Los impropèris que li feren

Repels los huns li daven en la barba,
altres al coll li pegaven collades,
altres bufets dientli: «Profetitzà:
¿Qui es aquell qui t'a dat en la galta?»;
e prenintlo per los cabells sanctíssims,
ab gran furor lo lançaven per terra
e pels costats li pegaven de cosses
e colpís tan grans quel dir es impossible.

*Mostra la benignitat de Jhesuàrist e la malícia dels jueus qui, desliurant
Barrabás, li donen mort*

O Senyor dolç, mansuet e benigne,
¿Qué n'eu vos fet, qu'axí tan mal vos tracten?
Vos qui sou just, tenent vos per culpable,
e Barrabás, lo traydor, fou desliure.
Rosseguen vos ab cadena de ferro,
tirant pel coll ab manera molt crua;
pijor ne fan que si fossen rebella,
multiplicant tostemp en vituperis.

Continua la passió

E no contents d'aver fet tal ultratge,
criden que'n creu Pilat vos ualla metre;
e attanyent la fi de lur demanda,
a Golgota ab avalot vos porten;

ab ladres dos a penjar vos aduhen,
 per qu'els mirants per consemblant vos tenguen.
 E precehint lo trist so de trompeta,
 una gran creu vos fan adur al muscle.

Recita com lo misteri d'Ysach figurava aquest

O gran Ysach, qui'l coll portau la lenya
 qui ha servir pel vostre sacrifici,
 morrá'l moltó sos l'umanitat vostra;
 mas en quant Deu de la mort sereu salva.
 Vos duyts al coll la gran creu qui'us congosa,
 per esse gran en longitut e gruxa;
 e d'altra part heu perduda la forsa
 per molts assots e infinides nafres.

*Com Jhesuixrist no sol aportava la creu, mas lo pes de tots los peccats
 fets e feedors*

E si la creu ja no es cosa soberga,
 encara duyts major pes que no's ella,
 car aportau tots los peccats comesos
 del vell Adam fins al derrer qui muyra;
 e entre tots los meus crims vos arreguen
 qu'en rest confús, per mi porteu tal cárrech.
 Dexau los, donchs, senyor, car de justícia
 yo qu'ils he fets ne desig fer penitencia.

*Com era congrua cosa que per lo pecat d'Adam e de tots los altres
 morís hun home qui comprengué tota humana natura*

D'altra part pens vos heu beur'aquest cälzer,
 car si cascu sos crims purgar havia
 l'infant qui's nat ab l'original culpa
 en va lavors pendrie'l sanct babtisme;
 e no res menys que puix Adam feu caure,
 comprenint ell, tot'umana natura,
 es de rahó quel axech un altr'ome
 qui'n levarla poder sobr'ella tenga.

Com l'ome qui havia a morir havia ésser Deu, ço es Jesuchrist

E puix de dret los peccats no's perdonen
 si de cascu contricció no's presa,

essent aquells infinits per a veure,
 a infinit lo penedir s'esguarda.
 Donchs vos, Senyor, axí com l'anyell simple
 qui es aduyt al loch on lo degollen,
 vos aportau tots los peccats dels homens,
 e per aquells vos satisfeu al doble.

Continua la passió

Ils carnicers qui us porten al martiri
 en crueltat com mes va mes augmenten,
 pegant vos colps de malicia strema,
 jamés cessant fins a munti Calvari
 fou prenint dels vostres braços mida,
 e del dos peus la grossa creu foraden,
 e l'una ma clavada b clau sens punta
 al loch senyat l'altra ma no y aplega.

*Com lo stiraren e'l alsaren ab la creu en la qual penia
 com a bandera vagajant*

Estiren vos lavors lo bras ab cordes,
 perque la ma endret del forat venga;
 tirant tan fort que's desfan les juntures
 e sols la pell te's ossos ab los nirvis.
 Alsant après la creu davant l'anbronquen
 a fi que'l cors penja tot sobre's brassos;
 e vagutjá axín va vna stona
 ab turment tal que report no comporta.

La rahó per que la llança ab petit colp feu gran forat

Volent clavar après los peus purissims,
 al lur forat d'un gran tros no bastaren,
 e tirant los com del bras fet havien
 desjunyense les juntes e costellas,
 tant que com vench après lo colp de lança
 feu gran forat per star la pell testa.
 E regalá, mesclada b un poc d'aygua
 aquella sanch qu'il cor será retreta.

Com Jhesucrist es stat clavat ab tres creus

O pellicá scampant la sanch tota
 per vostres fills que bevent la visquessen;

anyell pasqual cuyt en l'arbre de cedre
 per celebrar la vertadera pasqua:
 vos sou clavat ab tres creus molt sobergas,
 on heu sentit un turment no parlable.
 L'un es de fust, de contrició's l'altre,
 l'altre's dolor d'aquells qui damnats moren.

Exortació als chrestians e fi de la obra

Donchs, chrestians ab caritat sensera,
 despullem nos d'aquest mon transitori
 e abrassem la creu on Jesús penja
 cridant: «Senyor, Senyor, misericordia».
 Ell es ja mort, e ab lo cap nos signa,
 que de la sanch del seu cors vullam pendre
 e que'n sentem les nostres consciencias
 per los peccats qui totalment nos damnen.

Tornada

Christ mort en creu: me's culpes me' condemnen
 com no'm deveig seguint vostres eiximplis,
 mas yo confiy que'm donareu a beure
 de vostra sang, quin ser'n loch de purga

DEVOTES E SCIENTIFIQUES COBLES COMPOSTES PER JAUME DE AULESA,
DE LINATGE HONRAT E DE VIRTUTS ACOMPANYAT

Cobla sparça als jutges

Jutges molt prudents, de gran dignitat:
si no'n sertaré la joia darrera,
puix no'y ha cartell no sia blasmat,
que saber no's pot prou la veritat
com relació es la missatgeira;
pux per satisfer al que so tengut,
la Verge loant mare de laor,
descrich del Fill nat l'estrem goig rebut
ab modo novell, segons he pogut,
no tirant al pris mas per la honor.

*Contemplació de la visió benaventurada que la Verge Maria hagué com adorá
lo seu gloriós fill tantost que fou nat, a laor gloria e honor sua*

Ab goig contemplar yo vull, de Deu mare,
quant hagués parit que'us agenollás,
Dauant lo fill nat lo qual adorás
Com a vertader fill de Deu lo pare.
Perqu'endolsiume la veu agra mia
que diga'b concert de cant e tenor
les gracies grans d'aquell molt sanct dia,
privilegis molts, past d'alagria.

De tal fill, o mare, ab nova manera
tantost que fon nada la tendra carn sua,
axí com tres dies après mort tan crua
isqué del sepulchre, lo qual tancat era;
certs, lo primer acte que fes mar'onrada,
no fonch haver cura de res d'esta vida,
mes tota modesta per vos adorada
fonch dins lo pessebre la carn molt sagrada
del sanct fillet vostre ab Deu fill unida.

O verge humill, ab los ulls miráveu
lo delicat cors de vostre fill sanct,
i'b l'enteniment, mare triumphant,
la divinitat d'aquell contemplaveu,
mirant clarament aquell inefable
e molt alt secret de la Trinitat,
sentint major be e goig no perlable
que'ls çeraphins tots pel Fill mol afable,
per ço com teniu major dignitat.

Del cels, o princessa, en l'alta cadira
 veeu com lo Pare en una natura,
 Deu lo fill engendra i'b goig sens mesura
 lur voluntat sancta l'esperit espira,
 i'n cascu dos coses, l'un a tots comuna
 e propria l'altra, mirau, o senyora,
 per qui es distincta persona cascuna
 e tots tres, puis tenen essencia una,
 la fe christiana un sol Deu adora.

O mare excellent, d'amor tot'encesa,
 mirau com lo Fill del Par'eternal
 dos natures te: una divinal,
 l'altra que dins vos novament ha presa.
 Ha hon devallant del etern imperi,
 home vertader l'aven concebut,
 per ço que pogués complint tal misteri
 de cedr'en la creu passar improperi
 pagant lo rescot de nostra salut.

Allí presentada la passió tota
 de vostre Fill digne, fons a vos, regina,
 e ves com en l'arbre dins la carn divina
 restar no'y devia de sanch una gota;
 il cap ple de spines, peus i mans clavades
 en lo costat porta qui paradís obra;
 ab nafres sens compte pel seu cors sembrades
 e essent tals penes pel Par'ordenades,
 plagueus fos complida en lo Fill tal obra.

De Deu humanat, o mare benigna,
 finit lo procès de goig tan elets,
 bolcás lo fillet ab draps pobrellets,
 donantli menjar de verge let digna.
 Lo qual contemplant de vos carn humana,
 tenint sser nodrit de vostres pits sanets,
 ha fet una ley verge subirana,
 que tots aquells dons que deu complir mana
 hagen a passar per les vostres mans.

Tornada

O mare de Deu, a qui'l mon demana,
 puix vos advocau tots los crestians;
 impetran del Fill, valent capitana,
 que vull'axalsar la ley crestiana
 qui va trontollant per desordes grans.

TRIUMPHES DE NOSTRA DONA EN COBLES CAPDENALS BIOCADES, PER LO DE
MIRABLE ENGINY JAUME D'AULESA, CIUTADÁ, COMPOSTES E TRAMESES EN
VALENCIA PER LA JOYA QUE ERA ALLÍ MESA AL QUI MILS U DIGUES

*Inculcte Regina tuos si canto triumphos
Parce precor seruo virgo serena tuo
Materia superior delictis pressus iniquis
Altius haud potuit musa maligna loqui.*

Emperadriu, principi dels bens nostres,
mare del qui triumphha per essentia,
verge, de vos impetrada licencia,
jo vull cantar los grans triumphes vostres.
Vos triumphau per ésser concebuda
sens algún crim per obra del Senyor,
del qual haveu tal gracia rebuda
que us feu honor
en grau tan tal qu' après d'ell sou major.

Vos triumphau, que 'stant dins en lo ventre
sant gloriós de la mare Sanct'Anna
d'un saber nou rebés infusa manna
qu'entengués Deu de beatitud centre.
Vos triumphau pels dons maravellosos
Quens don al Fill en la natiuitat;
Car a vos tots los ángels gloriosos
han ministrat,
y el protector vostr' es la Trinitat.

Vos triumphau que'n lo temple portada
criada fos del mon tota retreta,
e apres Deu, del qual sou mare feta,
fosseu volgué verge'b verg' esposada.
Vos triumphau, de les dones patrona,
virginitat salvant tenint marit,
perque de goig teniu dobla corona
Qu' aveu parit
E reteniu de verge nom complit.

Vos triumphau, que de la cort eterna
la Trenitat ab decret no mutable
vos ha tramés un missatger effable,
qui'us saludá de manera moderna.
Vos triumphau oint tal maravella
com l'ángel dix que'l gran Deu eternal

pendria carn dins vos, verge donzella,
fentse mortal
A reparar lo linag' umanal.

Vos triumphau com miras en effecte
quant consentís en temps no perceptible
que Deu fon fet dins vos home sensible,
fundant ab ell hun transcendent respecte.
Vos triumphau, qu' ensems ab Deu lo Pare
d'un mateix Fill sou mare realment;
mes no us puch dir que dir vos de Deu mare
e majorment
que l'Esperit Sant vos es molt parent.

Vos triumphau, qu'en vos la carn divina
per mesos nòu, Senyora, tengués cosa,
l'enteniment sens fe no veu tal cosa,
que l'infinit fos clos dins vos, Regina.
Vos triumphau, que del Fill redundava
al ventr' estant hun novell goig en vos,
Que per tal fet vostr' esperit stava
tot gloriós
prenint molts pasts de diverses sabós.

Vos triumphau, car puy's fos instruida
per l'àngel sanct qu'Elisabet prenys era,
anás allí ab amor verdadera
hon demostrás humilitat complida.
Vos triumphau, qu'ab molta leugeria
l'infant no nat aportás sens cansar,
qui'l gran gigant Christófol, qui'l tenia,
feu tremolar,
hun tan gran pes no podent comportar.

Vos triumphau del part en la speranza
d'aquell gran rey qu'en esperit ja veyeu,
dins en lo qual sser dos natures creyeu
ab hun ligam de benaventurança.
Vos triumphau, que'l parir fon tan pobre
que l'as'i'l bou sols davant vos stan;
pero'l tresor que vostre fillet cobre
te preu tan gran
qu'ab ell mil mons a comparar no's fan.

Vos triumphau, qu'ifantant sense pena
verge restás parint lo Senyor nostre,
e vos tantost adorás lo fill vostre

d'aquell'onor que latrie's nomena.
 Vos triumphau, que l'essencia pura
 de Deu mirás en lo fill que parís.
 O goig passant los termes de natura
     qu'allí sentís
 molt major be que'ls sanets en paraís

Vos triumphau alletant de let tendra
 aquell senyor qui doná vida'ls altres,
 dels ángels past menjar de tots nosaltres,
 lo gust del qual beatitud engendra.
 Vos triumphau nodrint ab los pits dignes
 aquel qui'es regla de tot nodrir,
 del qual preniu documents tan insignes
     que'ns fan venir
 a tan alt goig que mes no pot sentir.

Vos triumphau, qu'après del part huyt dies
 fon circuncís axí com la Ley mana
 lo Redcmtor de natura humana,
 fill vostre sanct e vertader Messies.
 Vos triumphau quant per misteri d'àngels
 li fon posat de Jesús lo nom sanct;
 Nom sobre'ls noms adorat dels arcàngels,
     poderós tant
 que obre'ls cels tot lo mon reparant.

Vos triumphau com los tres reys vengueren
 en aquell loch on pobrement vivíeu,
 e adorant lo filllet que teníeu
 de mirre'ncens e or present li feren.
 Vos triumphau com mirás confessaven
 lo xich Infant esse Deu vertader,
 e Rey dels Reys als cels lo coronaven,
     peró primer
 alt en la creu mort crua via fer.

Vos triumphau com l'aportás al temple
 segons la ley de la qual erau certa,
 e offerís aquella sanct 'offerta
 cap de tot be, d'umilitat exemple.
 Vos triumphau qu'ab les vostres orellas
 haveu sentit paraules de salut
 quant Simeon cantant d'ell maravellas
     dix qu' es vengut
 a rembre'l mon, lo qual era perdut.

Vos triumphau, que de vostres sanchs veres
 es stat fet aquell cors qui'n la cena
 fou consagrat, et de potestat plena
 tots sos criats, sens bisbes e preveres.
 Vos triumphau, que vostre fill benigne
 puy's que morint se partia d'ací,
 tot ple d'amor aquest sacrament digne
   instituí,
 per que ych restás del mon fins a la fi.

Vos triumphau, que penjant del dur arbre
 ja quasi mort mirant vos, qu'éreu trista,
 vos travessá aquella sua vista
 que'b son mirar rompria'l cor de marbre.
 Vos triumphau en les paraules sanctes
 Joan per fill dexant vos en loch seu.
 O cambi cruu on ha perdues tantes;
   par no us sap greu
 puix axí'u vol l'eternal Fill de Deu.

Vos triumphau quant viu vos vingué veure
 lo fill tres jorns après que mort l'avien,
 de vista tal los goigs qui us comprenien
 no's poden dir, mas sols per la fe creure.
 Vos triumphau mirant lo cors tan noble
 de gloriós tenint los quatre dots
 e los senyals que li feu l'inich poble
   ab los assots,
 relluen tant que son past dels devots.

Vos triumphau mirant lo fill i mestre
 quant se'n pujá per son propi misteri
 anant dels cels al eternal Imperi
 que'l regne seu no er'aquest terrestre.
 Vos triumphau qu'en la forma matexa
 jutgiar lo mon vostre fill tornarà;
 e si be'ns dol com pujantse'n vos dexá
   ell trametrá
 l'Esperit Sanct qui'ns aconsolará.

Vos triumphau quant jorns complits cinquanta
 aquell gran Deu qu'aveu pogut concebre
 vos trameté l'Esperit Sanct a rebre
 ab plenitud que may se'n rebé tanta.
 Vos triumphau, qu'en restás tan alegra
 d'açó prenint tal consolació

qu'ab goig passás la restant vida 'ntegra
                   sens passió,
 fins que vingué la sanct'assumpcio.

Vos triumphau per aquell gran miracle
 quant vos morís, que'ls apóstols no y eren,
 e en un instant del cap del mon vengueren
 que'l lonch spay no'ls feu negún obstacle.
 Vos triumphau del Fill acompanyada
 en paraís, posant vos d'ell après;
 la Trinitat allí us ha coronada
                   a on rebés
 tots aquells goigs que ací meresqués.

Vos triumphau en tot, Senyor Inclita,
 però molts mes en esser de Deu mare,
 car aço us fa semblant a Deu lo Pare
 en quant d'un sol Fill seu mare sou dita.
 Vos triumphau, car sou del Pare esposa,
 mare del Fill, e lo Sanct Sperit
 quasi us es net, com sia certa cosa
                   qu'es procehit
 del Fill de Deu que vos haveu parit.

Tornada

Vos triumphau, de Deu florida rosa;
 perdonaume si'n res hauré fallit,
 e dels crims meus, si la nafra no's closa,
                   lo vostre dit
 mete y l'angüent qu'en la creu fou bollit.

Èndreça

Mare de Deu, qui'ls superbos deposa;
 nostre rey sanct haja son cor complit
 que'l moro rey qui'n Granada reposa
                   si' expellit
 e Jesuchrist en sia beneit.

Nouerint universi quod anno annativitate domini mccccxxx primo die autem Mercurij Nona mensis Maij Coram magnificis petro jorda milite, artium et medicine professore ffrancisco de brossa Nicholao spanyol bartholomeo febrer et Michaele quintana quinque ex magnificis juratis vniversitate ciuitatis et Regnj maioricarum intus domum del Retret domus iurarie predictae vniversitatis personaliter existentibus com paruerunt magnifici atque hono- habiles viri domini petrus de sancto iohanne miles Michael de Sancto iohanne domicellus bernardus de Olesia Michael morro Raffael planes presbiteri, Jacobus de olesia et Arnouldus des cors Ciues Maioricarum arti et doctrine ac scientie reuerendj magistrati raymundi llulli deuoti Et in presentia ac testimoio multum honorabilis Jacobi ihoannis speraeu vtriusque Juris doctoris et venerabili Raymundi cros notarii testium adhec vocatorum specialiter et assumptorum Interuenienteque Jnhis requisito me petro litra notario et scriba predictae vniversitatis presentarunt eisdem logique pecierunt ac requisierunt suplicationem sequentem.

A la gran saulesa de vosaltres magniffichs Senyors jurats als quals per lo degut del officii an lo quall son constituhits pertany prouehir en totes, e sengles coses redunden, e sien ha vtilitat de la cosa publica de la present Ciutat e Regne de mallorques, e haconservacio, e haxaltacio de aquella proposen los dits amados, e studiosos de la gran, e marauelosa art del Reuerent para e competriota mestre Raymon llull como en dies passats la honorable Senyora agnes quint per honor de Nostre Senyor deu en Salut de la sua anjma aumentacio de la dita art, e beneffici de la cosa publica hauria ffet venjr en la present Ciutat lo Reuerent para mossen pere deguj preuera home axi com a vosaltres es conegut molt sabut, e haxersitat en la dita art per legir, e ensenyar (f^ovto) aquella en la present Ciutat la quall no pot eser ornada de mjlor dot que habundar en molts fills de la terra per scientia illustres, e doctrina com sia cert segons sentencia dels saujs philosophs aquella ciutat, e cosa publica de nesciesitat eser florint e banauenturada la quall es governada per homens de sciencia, e virtuosos com per aquells los grans perills de la ignorancia prouehints ffasilment squinar se pusquen. E com ffins assi la demunt dita honesta deliberacio, e sanct proposit no puga esser posat a deguda execucio causant la fretura, e incomoditat de Scholes, e loch hon los demunt dits studiosos puguen conuenjr a hon lo demunt dit mossen pere deguj, e exercitar se en la dita art. E per ço han pensat los demunts dits ab ffauor, e adiutorj de vosaltres ffacillment hauer lo loch de la tersa regla lo quall te moltes comoditats all demunt dit exercici forrigitades per lo Reuerendissim Senyor bisbe les dones en aquell dit loch habiten les qualls exiguits lurs colpes als merits, e delictes tant notoris que ab manera deguna de dissimulacio, e tergiuersacio celar, e cobrir nos poden moltes vegades per vosaltres, e vostres predecessors en aquest loch es estat proposat deure supplicar all dit Reuerendissim Senyor bisbe volgues aquellas per occasio dells innumerables, e enormes scandolls tots dies si seguixen per deguts remedis de justicia expellir, e totalment foragitar pertant los demunt dits studiosos, e amadors del dit art recorren a les Magnificencies vostres supplicant aquelles ab aquella honor ques pertayn vol placia prestar Adjutorj, e fauor en las demunt ditas coses fahent Instancia, e supplicant

lo dit Reuerendissim Senyor bisbe uulla per son offici foragitar les ditas dones del dit loch per les (f.º spte.) causas demunt dites, e hanson loch spesificadores lo que no sols redundara en beniffici de la cosa publica mes encara en gran serujci, e labor de nostre Senyor de lo quall per lo exercici de la dita sciencia sera mes conegut. E axi mateix en la Sglesia del dit loch de la terca (sic) regla axi com es dit es ple de tota dissulacio, e vicis contjnuament se celebrara missa e los officis diujnals per los dessus anomenats, e molts altras preueras los qualls per zell de nostre Senyor deu, e haumentacio de la dita art a les ditas coses se offeren, E jatsia les ditas cosas per la molta onestat sian degudes nores meys (sic) los demunt dits supplicants vos ho reputaran a singular gracia, e merse. Requerjnt per mamoria en sdeuenjdor la present lletra vos resta, e Intimada per lo notari present.

Quaquidem suplicatione presentata et per me dictum notarium lecta statim prefati magnifici Jurati dixerunt ac responderunt atque sese obtulerunt promptissimos acturos curatosque quitquid ad eorum spectet officium circa petita et suplicata habito prius inter eos maturo colloquio atque digesta deliberatione.

(al pie del folio:)

Petrus de Sancto Joanne michael de Sancto Joanne bernardus de Olesia michael morro Petrus planes presbiteri jacobus de Olesia et Arnaldo des cors.

(B. Nual - ms 17825, últimos folios.)